

GYÖNGYÖS VÁROS 1659-IKI RENDTARTÁSA.

Mi Rákóczi György, Isten engedelmebül Erdélyország fejedelme, Magyarország egy részének ura és Székelyek ispánja, s Gyöngyös városának egyik földesura, adjuk tudtára mindeneknek az kiknek illik. Hogy in hoc anno praesenti 1659 die 26. maji, megnevezett Gyöngyös városának több földesuraknak ¹⁾ képekben rendeltetett inspectorok szokott pecsétek s subscriptiójuk alatt, közönséges végezésekbül, a minemü punctomoknak azon Gyöngyös városiaktól observálandó praescriptiókat kiadtak; mi is azonokat approbálván, szokott pecsétünkkel s subscriptiónkkal confirmáltuk s kiadtuk. Melyik így következnek:

1. Ami az *birák electióját* illeti. Elközelgetvén Sz. György napja, azeelőtt 2 héttel, az akkori birák a tanácsesal együtt, a nemességet gyűjtsék egyben, és az bíróságra szokás szerint nevezzék meg az 6 candidátusokat, kik ha otthon találhatnak lenni akkor, a bíróságra lejendő választás előtt, semminemü szin alatt el ne menjenek, sőt ha némely az candidátusok közül utában lenne is, akár előtte az candidatió promulgatiójának, akár utánna (ha tudniillik értésére adatik nekie az város által) tartozzék sub poena tall. 100 az elválasztásnak napjára háza sietni, és ottan személye szerint jelen lenni. Ha pedig, contumacia ductus, az választáskor absentálná magát, az elválasztandó biráknak az tanácsesal együtt, ezentul adatott mi általunk oly plenária authoritás, hogy az olyan contumax candidátusnak, nem használván ez aránt nemesi szabadsága is, akármi névvel nevezendő ingó és indulatlan, ötöt egyedül illető jókbul executiót tehessen sub quindena. Mely convictió épen a város szükségére fordittassék. Elválasztván pedig régi szokás szerint az birákat, sub quindena, a tanácsbeli személyekkel és az polgárokkal s notáriussal, tartozzanak megesküdni, kiki sub poena flor. 40. s az is város szükségére fordittassék, és helyette más választassék, ha ugyan meg nem akar esküdni. A tanácsbeli személyek pedig, mind jó s mind gonosz szerencséjekben mellettek legyenek fejek fennállásáig, vagy magyar vagy török hatalmasok előtt kell compareálni, sub poena toties quoties, 40 flor.

¹⁾ Az ezek által kiállított példányból megtudjuk, hogy ekkor Gyöngyös város földesurai: Rákóczi György fejedelmen kívül *Rákóczi László, Kohári István, gr. Esterházy Miklós* és Sándor, *Vesselőnyi István* özvegye: *Lónyai Anna, Dósa Ádám* voltak, egy földesur csak *László* keresztnévén van megnevezve. *Szerk.*

2. Az *birák s tanács tiszti* penig ez léssen ezentul. Mindeneknek előtte az pörlekedő s quaerulans pársoknak, törvényt és igazságot szolgáltatassanak, valamikor az szükség kívánja, megtartván országunk törvényeit és az régi jó szokásokat. És ha ezentul valamely pörös maga részéről, a törvény tevő birák közé más valláson való jurátusokat kíván hívni és leültetni, szabad legyen s admittáltassék is birósága, nem lévén mindazonáltal az olyan convocált személynek az dologhoz semmi közü és az pöröshöz vérsége. Azt jól declarálván, hogy az törvényeket, ország constitutiói, és földesurak praejudiciuma ellen ne szolgáltatassák.

3. Ami az *város közönséges megmaradását* illeti. Mikor adók vetetnek fel akkor az község jelen légyen, hadd tudhassa, micsoda szükségre nézve léssen az felvetés, és az olyan, község hírével s akaratajából való felvetett adóknak megvételiben mind nemességen s mind parasztságon hatalma legyen az biráknak és tanácsnak, ugy mindazonáltal, hogy az értékes nemes embernek személyéhez ne nyulhassanak, hanem marhájaiból aestimatione mediante megvehessék az olyan felvetést. És ha az szegény rend szintén, szüretig meg nem adhatnák is az adót, és az szükségre való felvetéseket, az szüretnek idején is tartozzanak az birák és tanács pénzül felvenni, s ha ugyan pénzt nem ad, az bort ugy vegyék fel amint akkor valóján jár. Az kik pedig az adó előtt elszöknének az városbul, és Sz. György nap után visszamennének, mentése az csalárdság senkinek nem patrocínálhat, az olyanokon az adóságot is dupplo vehessék meg az birák és azt is város szükségére előadják. Az adónak és az *ökrös-sornak* felvetésében mindenkor ilyen mód tartassék: hogy az két valláson való közül választassanak 6—6 jó lelkiismeretü és igazságszerető személyek, s azok, hitek alatt, minden utczaról, olyakat, kik azon utcabeli lakosok értékét tudják, és azokkal együtt consciencie kire-kire értéke szerint limitálják az adót és ökrösor fizetését s az czédulára való fizetést is. A császár adaját penig mint eddig ugy szedjék ezután is. Mikor penig a magyar pártrul, portaszám után felvetések következnek a városra, akkor a taksafizető nemesek az olyan felvetésnek fizetésétül s terhétül mindenkor üresek legyenek.

4. Valamikor *lovás* avagy *ökrös embert* befogni város szükségében kívánják az birák, az olyanok minden ellenzés nélkül tartozzanak befogni, mindazonáltal ugy, hogy az limitáció szerint való fizetést, mindenkor az birák is, az olyan kocsisoknak tartozzanak megadni, mihelyt elvégzi az szolgálatot, bevévén elsőbben az adajokat mig kitelik. És ha azon város dolgában, a kocsis lovában és ökrében tolvajoktól vagy más hatalmasoktól kárt vall, az olyan kárt a város felvetett pénzébül tartozzanak megfizetni a káros embernek a birák.

5. Ennekutánna mind az *küla*, s mind az *köböl* és *iteze* mindenkor

ujjonnan megmérettessenek az község előtt, a kila akkor, mikor buzát rendelnek az adó mellé, az köből penig és itcze az szüretnek idején.

6. Minthogy a *kalmárok* és *kereskedő* mesteremberek arra ajánlották magokat mi előttünk, hogy valaminémü portékára és eszközre, város megmaradására az biráknak szüksége lészen, in tali casu necessitatis mindenkor készek adni hitelben; ez okon mi is azt végeztük, hogy az országos sokadalmakon kívül, más helyekben lakos kalmár kereskedő és mesterembereknek ne legyen szabad, semminemü szín alatt, az ő marhájokat, sing, ferton és lat számra apródonként árulniok és adniok, s az birák se engedjék sub poena liberae confiscationis; egyébaránt öszvességgel, végszámra, s fonttal és forintszámra szabad legyen minden bántás nélkül.

7. Mindennemü impositiókról és akármi néven nevezendő jövedelmekről, az birák esztendőnként tartozzanak elegendő *számot adni*, a praedeclarált 12 mindkét valláson való limitátorok előtt, és ha az számadásból *difficultások* oriáltatnának, azokról szabad legyen az birák ellen, elegendő inquisitiót peragálni azon exactoroknak, és ha az biráknak igaz számadás szerint adósa maradt az város, tartozzék plenarie contentálni őket, s ők is, e converso, az várost elégítsék meg, ha adósokká maradnak.

8. Az *biráknak* penig, mind nemes, s mind paraszt rendtül, illendő böcsület adassék, ha kit hivatnak magok eleiben, azonnal tartozzanak engedelmességeket mutatni, és akaratjokat megérteni. Az mi pedig illeti az ő authoritasokat, adatott ilyen hatalmok nekik, a modo in posterum, hogy, ha bizonyos adózó jobbágyi emberek egymással megverekednek, és kéket avagy vért tészzen egyik az másikon, aki bünösnek találtatik, az olyanon 1—1 forintot vehessenek, mely csak magoké legyen, azontul az földesurakhoz és vármegye biráihoz való folyamodástul őket el ne fogják. Ha penig jövevények és vagabundus személyek volnának az olyan verekedők, azokat az birák megbüntethessék 12 forintig és azt is magok számára fordithassák. Az, kik pedig az paraszti rend közül, méltó mentsége nem lévén, az birák hivataljára engedetlenkednek, toties quoties 1—1 forint birságot vehessenek rajta és az is a biraké legyen. Datum in arce Sárospatakiensi die 14. mensis Junii. Anno 1659. Georgius Rákóczi m. p.

Egykoru másolata az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 773. No. 36., ahol még a földesurak által kiállított eredeti példány is található.

Közli: K.